

Савенко Т. Д., доцент, к. філол. н.

Національна академія статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)

Савенко О. М., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування

(Київ, Україна)

ДІЄСЛІВНО-ІМЕННІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ У НАУКОВОМУ СТИЛІ МОВЛЕННЯ І РОБОТА З НИМИ В ЕКОНОМІЧНІЙ АУДИТОРІЇ

Дослідження мови наукової літератури, виявлення у результаті якісного та кількісного аналізів, які характеризують мовні засоби, є одним з найважливіших завдань функціональної стилістики. Завдання викладача-мовника – звернути увагу студентів на особливості будови наукового мовлення і допомогти їм оволодіти цими особливостями.

Оскільки кількість термінів збільшується з першого курсу, слід чітко класифікувати моделі словосполучень, визначити їхні структури. Так, слова, які входять у дієслівно-іменне словосполучення, мають у цілому єдине семантичне значення і можуть об'єднуватись значенню у певні групи. Найбільш активні у субмові економіки – усталені словосполучення різних типів, тому що в них немає семантичних здвигів, їхня усталеність заснована на частій повторюваності та відповідності стилю мовлення, на здатності відтворюватися у мовленні як готові мовні одиниці та на стабільності формально-граматичної структури.

Активне вживання усталених дієслівно-іменних словосполучень (УДІС) у наукових текстах обумовлено самою специфікою цього мовленнєвого різновиду, прагненням до абстрактності, узагальнення і точності опису дії (процесу, стану). Так, група сполучень типу «дієслово + іменник» (у відмінниковій або безвідмінниковій формі, напр.: *здійснювати ревізію (вплив, розрахунки, операцію, перевірку, облік, платежі), прийняти внески (заявку, замовлення, до уваги), надати допомогу (підтримку, відповідь, сприяння)*), за своєю структурою та семантикою складають єдине

семантичне ціле. Розглядаючи їхні синтаксичні зв'язки й термінологічні значення, підкреслюється характерна для цієї групи словосполучень можливість розповсюдження смислового компоненту (*здійснювати операцію – здійснювати банківську, бухгалтерську операцію*). Врахування семантичної єдності УДІС є важливим елементом при формуванні у студентів - майбутніх спеціалістів мовленнєвих вмінь і навичок.

Практичне оволодіння українською мовою передбачає вміння користуватися усталеними дієслівно-іменними словосполученнями. Особливе місце така робота над УДІС займає в іноземній аудиторії, коли вона є, з одного боку, вивченням їхніх структурно-граматичних особливостей та, з іншого боку, закріпленням отриманих відомостей на практиці шляхом виконання спеціальних вправ. Напр., УДІС можуть замінятися синонімічними їм одиночними дієсловами, однокореневими з іменним компонентом (*знаходиться в залежності – залежати, накладати штраф – штрафувати, дати згоду – погодитись, здійснити платіж – заплатити*). При цьому семантичним центром цих оборотів стає іменник, а дієслово зазнає лексичних змін, інше здобуває значення відрізняється від номінативного. Тому необхідно врахувати наявність чи відсутність еквівалентів у рідній мові інофонів. Вміння виявлення УДІС у тексті, визначення типу сполучення, класифікація його у відповідності зі значенням допомагає скласти словник дієслівних сполучень.

На наступному етапі використовуються завдання, які перетворюють набуті навички в усвідомлені форми роботи з текстом. Завдання такого типу передбачають: а) вміння підбирати дієслівні сполучення у відповідності зі смисловими частинами тексту; б) використання перфорованих текстів, де необхідно вжити сполучення, яке відповідає структурі тексту; в) активну роботу зі словниками, вміння знаходити й використовувати УДІС в українській та рідній мовах; г) редагування і виправлення, в які включені словосполучення, нехарактерні даному типу

текстів; д) прямий й зворотній переклад текстів або окремих частин його з використанням УДІС.

Розуміння структури УДІС, знання його семантики, правил його поєднання з іншими словами контексту є обов'язковою умовою правильного вживання їх у мовленні. Така робота має проводитись на основних курсах , оскільки знайомство з монотермінами і складними термінами починається ще на підготовчому факультеті, де за одиницю відбору приймається іменне словосполучення, структура якого визначається лише кількістю його компонентів. Принципом відбору УДІС є змістова домінанта функціонально пов'язаного тексту , який безпосередньо пов'язаний зі фаховою підготовкою студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кочерган М.П. Слово і контекст (лексична сполучуваність і значення слова) /М.П Кочерган. – Львів: Вища школа 1980. – 182 с.
2. Дорофеева Т.М. Синтаксическая сочетаемость русского глагола. – М., 1986. – 140 с.